

KONFERENSIYA

**“ZAMONAVIY TA’LIM TIZIMINI
RIVOJLANTIRISH VA UNGA QARATILGAN
KREATIV G’OYALAR,
TAKLIFLAR VA YECHIMLAR”**

@bestpublication | | Street: Alisher Navoiy

FARG’ONA 2021

«BEST PUBLICATION»

Ilm-ma’rifat markazi

“ZAMONAVIY TA’LIM TIZIMINI RIVOJLANTIRISH VA UNGA
QARATILGAN KREATIV G’OYALAR, TAKLIFLAR VA YECHIMLAR”
MAVZUSIDAGI 10-SONLI RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY ON-LINE
KONFERENSIYASI
MATERIALLARI TO‘PLAMI
28-FEVRAL, 2021-YIL

10-SON

“DEVELOPMENT OF A MODERN EDUCATION SYSTEM AND CREATIVE
IDEAS FOR IT, REPUBLICAN SCIENTIFIC-PRACTICAL ON-LINE
CONFERENCE ON "SUGGESTIONS AND SOLUTIONS"

28 FEBRUARY 2021

PART-10

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

doi digital object
identifier

Google
Scholar

CYBERLENINKA

**“ZAMONAVIY TA’LIM TIZIMINI RIVOJLANTIRISH VA UNGA QARATILGAN KREATIV G’OYALAR,
TAKLIFLAR VA YECHIMLAR” MAVZUSIDAGI 10-SONLI RESPUBLIKA ILMIIY-AMALIY ON-LINE
KONFERENSIYASI**

РИВОЖЛАНТИРИШ УСУЛЛАРИ	
Qodirova Malikaxon Qaxramonovna, Aglamova Shaxzoda Sobir qizi BOLALARDA MADANIY-GIGIENIK KO'NIKMAALARINI TARBIYALASH SOG'LOM TURMUSH TARZINI SHAKLLANTIRISHNING ASOSI SIFATIDA	174
N.X Tashpo'latova MA'NAVIY TARBIYADA MILLIY URF-ODATLAR VA QADRIYATLARNING O'RNI	178
Носирова Мавжудахон ПЕДАГОГИК ИННОВАЦИЯНИ ТАЛАБАЛАРНИ ТАНҚИДИЙ ВА КРЕАТИВ ФИКРЛАШЛАРИНИ ОШИРИШДАГИ АҲАМИЯТИ	181
Камолова Ш., Ахмедова Н., МУСТАҚИЛ ФИКРЛОВЧИ, ИЖОДКОР ШАХСНИ ШАКЛЛАНТИРИШ ПСИХОЛОГИК МУАММО СИФАТИДА	184
N. Jumanova, N. Abduvalieva PSIXOLOGIYA FANINI O'QITISHDA FAOL O'QITISH USULLARINI TATBIQ ETISHNING AHAMIYATI	188
Турсунова Азиза Муминовна НОВЫЕ ИНФОРМАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ КАК СРЕДСТВО ПОВЫШЕНИЯ МОТИВАЦИИ К ИЗУЧЕНИЮ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА	190
Халида Турсуновна Джалилова ТРАДИЦИОННАЯ МЕТОДИКА ПРОВЕДЕНИЯ ЗАНЯТИЯ В МАЛЫХ ГРУППАХ	194
Зоҳидова Машхура Ботирхоновна ЎҚУВЧИЛАРНИ КАСБ-ҲУНАРГА ЙЎНАЛТИРИШ	198

BOLALARDA MADANIY-GIGIENIK KO'NIKMALARINI TARBIYALASH SOG'LOM TURMUSH TARZINI SHAKLLANTIRISHNING ASOSI SIFATIDA

Qodirova Malikaxon Qaxramonovna

Jizzax davlat pedagogika instituti, katta o'qituvchi

Aglamova Shaxzoda Sobir qizi

Jizzax davlat pedagogika instituti, II-bosqich talabasi

Annotasiya: *Maqola sog'lom turmush tarzini shakllantirish masalalarini o'z ichiga olgan bo'lib, unda maktabgacha yoshdagi bolalar sog'lig'ini saqlash muammosi, bolalarni madaniy-gigienik ko'nikmalarga ega bo'lishi, kasalliklar va ularni anglash kabi masalalar yoritib berilgan.*

Kalit so'zlar: *sog'lom turmush tarzi, maktabgacha yosh, madaniy-gigienik ko'nikmalar, kasallik, dori-darmon, ota-ona, tarbiya, o'yin, o'yinchoqlar.*

Аннотация: *В статье рассматривается формирование здорового образа жизни, освещаются такие вопросы, как здоровье детей дошкольного возраста, культурно-гигиенические навыки детей, болезни и их понимание.*

Ключевые слова: *здоровый образ жизни, дошкольный возраст, культурно-гигиенические навыки, болезнь, медицина, воспитание, игры, игрушки.*

Annotation: *The article discusses the formation of a healthy lifestyle, highlights such issues as the health of preschool children, cultural and hygienic skills of children, diseases and their understanding.*

Key words: *healthy lifestyle, preschool age, cultural and hygienic skills, disease, medicine, education, upbringing, games, toys.*

Sog'lom insonni tarbiyalashdan ko'ra muhimroq va ayni paytda qiyinroq vazifa yo'q. Va bu muammoning barcha ko'p qirrali mohiyatini tushunish uchun sog'liq nima ekanligini aniqlab olish lozim bo'ladi. "Sog'liqni saqlash - bu to'liq jismoniy, ruhiy, ijtimoiy farovonlik holatidir" (Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti). Ushbu tarkibiy qismlarning kamida bittasini yo'qotish butunni yo'qotishga olib keladi.

Bu borada bolalarimiz haqida nima deyish mumkin?

Respublikamizda bolalar salomatligiga e'tibor yuqori darajada. Bu davlatimizda bo'layotgan islohotlarda o'z aksini topmoqda. Shunday bo'lsada bolalar salomatligi yomonlashuvi muammosi ko'p uchraydi. Buning sababi sifatida jismoniy faoliyatning motivatsion jihati zaifligi hamda sog'lom turmush tarzi haqidagi tushunchalar darajasining pastligi deb qaralmoqda. Shu bilan birga bolalarda o'zlarining sog'lig'iga ongli munosabatning yo'qligidir.

Shu sababli, bolalarga juda erta yoshda sog'liqning qadr-qimmatini anglab yetishlariga yordam berish, ularga tanish bo'lishi kerak bo'lgan gigiena va boshqa sog'lomlashtirish choralarini ko'rish zarurligini anglatish juda muhimdir. Maktabgacha yoshdagi bola tanasining xususiyatlari, mumkin bo'lgan sog'liq patologiyalari va ularni tuzatish usullari haqida bolalar bilishi kerak.

Bolalar bilan ishlash jarayonida shunga amin bo'ldikki, bolalar bog'chasiga uydan qaytib kelgan bolada o'z-o'ziga xizmat qilish ko'nikmalari yetishmaydi. Ba'zi bolalar o'zlari mustaqil ravishda yuvinish, kiyinish va yechinishni bilmaydilar, tanasining xususiyatlarini xolisona baholaydilar. Bolada juda erta davrlardan boshlab madaniy-gigienik ko'nikmalarni tarbiyalash maqsadga muvofiq. Shunday ekan:

- bolaning o'z sog'lig'iga bo'lgan qiziqishini rivojlantirish kerak;
- bolani o'zi va atrofidagi dunyo bilan uyg'unlikda yashashga o'rgatish kerak;
- shaxsiy himoya va sog'lom turmush tarzi vositasi sifatida hayot xavfsizligi qobiliyati va ko'nikmalarini rivojlantirish lozim.

Bolalar madaniy-gigienik ko'nikmalariga ega bo'lishga o'rgatishni qo'llarni qanday qilib to'g'ri yuvishni o'rgatishdan boshlash kerak. Bunday ko'nikmalar bolalarga qo'llarni yuvmaslik nafaqat axloqsizlik ekanini, balki turli xil kasalliklarni keltirib chiqaradigan mikroblarni ham olib kelishi tushunchasini beradi.

Shu bilan birga o'z buyumlarini toza saqlash, ularga ehtiyotkorlik bilan munosabatda bo'lish kabi ko'nikmalarni ham egallaydilar. Ayniqsa o'yinchoqlar va narsalarga g'amxo'rlik qilish kerakligini o'rganadilar. Bunday anglash bolalarda kichik qiyinchiliklarni yengib o'tish, g'amxo'rliqi uchun minnatdorchilik bildirish, o'rtoqlar va kattalarga hamdardlik hissi, do'stona munosabatni shakllantiradi.

Bolalar boshlang'ich topshiriqlarni mustaqil ravishda bajarishni o'rganishlari muhim. Ular mustaqil ravishda mashg'ulotlar uchun material tayyorlashni bilishlari, o'yinchoqlar va qurilish materiallarini o'ynaganlaridan keyin joyiga qo'ya olishlari lozim. Bunday ko'nikmalar bolalarga mehnat natijasini ko'rishga o'rgatadi.

Bolalarda tashqi ko'rinishdagi kamchiliklarni, shaxsiy narsalarni mustaqil ravishda anglash va eslatmani kutmasdan darhol ularni tuzatish qobiliyatini shakllantirish muhim ahamiyatga ega. Bolalarning ozoda yurishlariga ham e'tibor berish shart.

Maktabgacha ta'lim muassasasida shaxsiy gigiena, hayot xavfsizligi qoidalari bilan tanishish va mustahkamlash uchun "Men sog'lom bo'lishni xohlayman", "Dori-darmonlardan ehtiyot bo'ling", "Inson tanasi bo'ylab sayohat qilish" kabi mavzularida mashg'ulotlar o'tkazish maqsadga muvofiqdir.

Bog'cha bolalariga tana a'zolarini o'rgatish jarayonida tanaga g'amxo'rlik qilish zarurligi, shaxsiy gigiena qoidalari kattalarning talabi sifatida emas, balki uning tanasiga katta foyda keltiradigan, sog'lig'ini saqlash va mustahkamlashga yordam beradigan jarayon sifatida qarashga o'rgatish muhim.

Bola salomatlik hamda kasallik nima ekanligini bilishi kerak. Kasalliklar to'g'risida nimalarni bilishlarini, kasal bo'lganlarida o'zlarini qanday his qilishlarini, aynan nima zarar qilganini aytib berishni bilishlari shart. Dori-darmonlar haqida, ular qanday foyda keltirishi, organizmga kirib kelgan zararli mikroblarga qarshi kurashishi, uning himoyasini kuchaytirish va dori faqat shifokor tayinlaganda olinishi haqida oddiy ma'lumotlarga ega bo'lishlari kerak.

Bolalar bilan quyidagi suhbat va o'yinlarni o'tkazish maqsadga muvofiq:

"Men va tanam", "Men qirg'oq uchun sog'lomman, men o'zinga yordam beraman", "Vitaminlar", "Foydali va zararli oziq-ovqat", "Rejim rejimi" mavzusida suhbatlar, "Mikroblar nima", "Kasalliklar qayerdan kelib chiqadi", didaktik o'yinlar "Shaxsiy narsalar", "Odamni yig'ing", "Kuchli kuchli tish", "Nima uchun kerak", "Teringizga g'amxo'rlik qiling", "Quloqlar eshitishi uchun".

Bog'chaga kelishining birinchi kunlaridanoq bolalarga bog'chada kutayotgan hamma narsani ko'rsatamiz va aytib beramiz, bolalar salomatligi bilan bog'liq masalalarga alohida e'tibor beramiz. Bolaning ovqatlanishi, dam olishi, kiyim-kechaklari xaqidagi so'rovlarini tinglaymiz. Barcha tibbiy va boshqa turli harakatlarni ota-onalarning roziligi bilan amalga oshiramiz. Ta'lim muassasasining vazifasi bu kabi harakatlarni ota-onalarning yordamisiz o'tkaza olmasligimizni ularga tushuntirishdan iboratdir.

Ota-onalar bilan olib boriladigan ishlar mazmuni:

- Ota-onalar bilan maxfiy ishbilarmonlik aloqalarini o'rnatish.
- Sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish.
- Oilaviy ta'limning ilg'or tajribasini o'rganish, joriy etish.
- "Savol-javob kechasi" ni o'tkazish.
- "Sog'lom tanada sog'lom fikr" fotosuratlar ko'rgazmasini tashkil qilish.
- "Bolani o'z tanasi to'g'risida bilimga ega bo'lish yo'llari", "Sovuqni xalq tabobati bilan davolaymiz" mavzularida davra suhbatlari tashkil etish.

Maktabgacha ta'lim muassasalarida aynan sog'lom turmush tarzini targ'ib qilishga yo'naltirilgan burchaklarning bo'lishi muhim. Ushbu burchakda sog'lom turmush tarziga odatlanishni shakllantirish bo'yicha tavsiyalar qutisida savollarga javob tariqasida yuritilishi mumkin.

Xulosa qiladigan bo'lsak bolalarning bog'chada olgan bilimlari ularning sog'lig'iga, atrof-muhit va odamlar bilan o'zaro munosabatlarga to'g'ri munosabatni shakllantirishga imkon beradi. Bolalar yashash joylari qanday sharoitlarda o'z hayoti va sog'lig'i uchun xavfsizligini tushunishga, bolaligidanoq o'zlari va atrofidagi dunyo bilan hamjihatlikda yashashni o'rganadilar.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Tixomirova L.F. "5 - 8 yoshdagi bolalar uchun sog'liqni saqlash darslari", Yaroslavl, 2003 y.
2. Kartushina M.Yu. "Biz sog'lom bo'lishni xohlaymiz: tayyorgarlik guruhi bolalari uchun sog'lomlashtirish va ta'lim faoliyati" - M., 2004.
3. Zaytsev G.K. Moydodirning darslari. SPb. 1997 yil.
4. Sigimova M.N. "Katta yoshdagi maktabgacha yoshdagi bolalar o'rtasida o'zlari haqidagi g'oyalarni shakllantirish." Volgograd. 2009 yil.
5. Bochkareva O. "Sog'lom turmush tarzini shakllantirish bo'yicha ishlar tizimi". Katta guruh. Volgograd. 2005 yil.
6. Belostotskaya E. M. "3-7 yoshgacha bo'lgan bolalarni tarbiyalashning gigienik asoslari" .- M.: Ta'lim, 1991.
8. Afonkina Yu.A., Uruntaeva G.A. "Chaqaloqni gigiena va o'zini o'zi parvarish qilish bilan qanday tanishtirish kerak", 1997 y.
9. Vinogradov N.F., "Oila bilan ishlash to'g'risida tarbiyachi uchun", 1989 yil.
10. Zebzeeva V.A. "Maktabgacha ta'lim muassasalarida rejim jarayonlarini tashkil etish", 2007 y.
11. Qodirova M. , (2020). Bolalar idrokini rivojlantirishda mashg'ulotlarning o'rni. Архив Научных Публикаций JSPI.
12. Qodirova M. , (2020). Роль занятий в формировании и развитии способности размышления у детей. Архив Научных Публикаций JSPI.

MA’NAViy TARBIYADA MILLIY URF-ODATLAR VA QADRIYATLARNING O’RNI

N.X Tashpo`latova

*A.Qodiriy nomidagi “Pedagogika va psixologiya”
fakulteti “Umumiy psixologiya” kafedrasi o’qituvchisi*

Har bir xalqning urf-odati, qadriyatlari mavjudki, ana shu xalqning ma’naviy omili bo’lib xizmat qiladi. Jumlanadn, o’zining boy tarixiga ega bo’lgan xalqimizning ham o’ziga xos urf-odati, qadriyatlari milliy mentaliteti doirasida shakllangan bo’lib, asrlar davomida ma’naviy qadriyat sifatida avlod-dan-avlodga o’tib keladi. Buni biz oilada mavjud bo’lgan tarbiyaviy ko’rinishlarda kuzatishimiz mumkin. Bugungi kunimizda ham o’zining yangicha ko’rinishlarida namoyon bo’lmoqda. Yurtboshimiz Respublika Oliy kengashining navbatdan tashqari to’qqizinchi sessiyasidagi o’zining ma’ruzasida shunday degan edi: “...Kelajak bugundan boshlanadi. Hozir tarbiya masalasiga e’tibor berilmasa, kelajak boy beriladi. Tarbiyadan hech narsani ayamaymiz. Ma’naviy va axloqiy poklanish iymon, insof, diyonat, or-nomus, mehr-oqibat va shu kabi chinakam insoniy fazilatlar o’z-o’zidan kelmaydi. Hammasining zamirida tarbiya yotadi”. Bugungi yoshlarni buzg’unchi g’oyalardan himoyalash ana shu tarbiyaning markaziy muammosiga aylanadi. Bu borada ota-bobolarimizdan bizga tarbiyaviy meros bo’lib kelgan urf-odatlarimiz, qadriyatlarimizni o’rnini alohida ta’kidlash zarurdir.

Oilada farzand tarbiyasiga ma’naviy jihatdan yondoshishga barcha dinlardagi kabi islom dinida ham katta ahamiyat beriladi. Islom dinida ota-onalarning burchi, farzand tarbiyalashdagi masuliyat mezonlari belgilab berilgan. Buning uchun ota-ona farzandiga tug’ilganda chiroyli ism qo’yishi, o’g’il bolalarni xatni qilishi, o’zini taniganidan so’ng axloq odobni o’rgatishi, Allohni tanitishi, Alloh kamolidagi ta’lim tarbiyaga oid o’gitlardan bohobar etishi, halol haromni, gunoh va savobni farqlash, pokiza yurish, kasb-hunar o’rganish hamda dunyoviy ilmlarni egallash kabilarni singdirishi kerak. Sharqona milliy qadriyatlarimizdan biri farzandlarning ota-onaga mehribon bo’lishi, ularning barcha aytgan gaplarini so’zsiz bajarishdir. Hayotda shunday insonlar ham uchrab turadiki, farzandlarini kechayu-kunduz mehnat qilib boqib, voyaga yetkazib, uyli-joyli qilishadiyu, vaqti kelsa noqobil farzandlar ota-onani boqishga qurbi yetmay qoladilar. Bu esa oilada ma’naviy muhitni oilada yaxshi yo’lga qo’yilmaganligini, farzandda yoshligidan bilim olib hunar o’rganishga, mehnat qilib o’zini, oilasini, bola-chaqasini boqib, farzandning ota-onaga, qarindosh urug’lariga nisbatan bo’ladigan hurmat-izzat kabi insoniylik tuyg’ulari shakllantirilmaganligidan dalolat beradi. Qanday bo’lmasin farzand tarbiyasida urf-odatlar, milliy qadriyatlarga amal qilgan holda tarbiyaviy yondoshish taqazo etiladi.